

A Duna a Kazán-szorosnál, Szerbia

KIS TÖRTÉNETEK

A NAGY FOLYAM MENTÉN

Vannak történetek, amelyek sosem kerülnek a címlapokra. A Dunával kapcsolatban mégis ezek a kis sikerek az igazán izgalmasak, nem pedig a nemzetközi hírnévnek örvendő „márkanévek”. A Kék Duna keringő mellett éppoly fontos tudni a ráckevei hajómalomról vagy a szombati nagymarosi piacról. A környezetterhelő tömegturizmus mellett egyre divatosabb a „lassú utazás” vagy ökoturizmus. Bárhogyan címkézzük is, a kis utaké, a kis sikereké a jövő, azoké a „kis történeteké”, amelyekből sosem lesz szalagcím, de ha azzá válna, pont a legfőbb varázsát veszítené el.

SZERZŐ: SZKORDILISZ FLÓRA, KÓSA EMŐKE | MAGYAR URBANISZTIKAI TUDÁSKÖZPONT
FOTÓK: KÓSA EMŐKE

A Dunára gondolva életünk számtalan része, tényezője juthat eszünkbe: különleges tájak, nemzetiségi kultúrák, zene, néptánc és halászlé. A Duna egy országokon, nemzetiségeken, téren és időn átívelő identitás alapja, ugyanakkor az egymáshoz legközelebb lévő településeket elválasztó „nagy víz” is. Szinte közhelesnek tűnő megállapítások ezek, jószerevével mégis a DANUrB az első olyan projekt a régióban, amely valamennyi Duna menti országot összefogva, negyven partnerrel együttműködve próbálja megérteni a folyó összefüggéseit a településfejlesztéssel, az örökséggel, a régiókkal és a turizmussal.

DANUrB a Duna menti országok összefogásával

A DANUrB projekt három célt szolgál. Egyrészt feltárjuk azokat a rejtett épített és környezeti értékeket, amelyek eddig valamiért nem kaptak elegendő

figyelmet. Esztergomról mindenkinek a bazilika jut az eszébe, de vajon ismerjük-e a Prímás-szigetet? A szentendrei korzón hétfévente lassan mozdulni sem lehet a látogatók tömegétől, de vajon ki tervez kirándulást Ráckevére, a hajómalomhoz? A Dunakanyarnak nemzetközi hírneve van, de vajon ki tudja, hogy a Csepel-sziget déli részét Szigetzugnak hívják? Félreértés ne essék, nem célunk turistákkal elárasztani Ráckeve békés üdülőközönységét; sokkal inkább keressük azokat az értékeket, amelyek a helyiek identitását, a település élhetőségét, a kis- és középvállalkozások gazdasági fellendülését erősítik.

Másodszor e feltárt értékeket hálózatba foglalva szeretnénk egy kulturális identitást létrehozni. Ha mégoly furcsán hangzik is, de több interjú és workshop tanulsága, hogy a Duna sokszor inkább elválasztó, mintsem összekötő elemként szerepel a helyi lakosok mentális térképén. (És ez nemcsak Magyarországon igaz, több más partner is

hasonló élményekről számolt be.) Éppen ezért nagyon fontos erősíteni az elérhetőséget nemcsak fizikai értelemben (kompok, bicikliutak, tömegközlekedés), hanem a fejekben is.

Harmadszor pedig adódik, hogy az előző két pont mit sem ér egy komoly turisztikai márkanev nélkül. Egy olyan egységes dunai brand létrehozása is cél, amelyet a Duna menti települések együttesen tudnak felhasználni.

A fentiek összességét hívja a projekt „Európa kulturális promenádjának”, amely összeköti a folyam menti közösségeket nemcsak egymással, hanem saját kulturális örökségükkel is. A program tartalmaz tematikus útvonalakat és olyan fejlesztési lehetőségeket, amelyek turisztikai célpontként is megjelennek a látogatók számára.

Rejtett helyek és emlékek új kontextusban

A DANUrB sok tekintetben egy lázadó projekt a szó legnemesebb értelmében:

kevessé ismert emlékeket helyez új kontextusba új kulturális funkciót teremtve, és teszi mindezt nem szokványos módon: a helyi közösségek bevonásával. Emellett olyan épített környezeti elemekre is fel szeretné hívni a figyelmet, amelyek közeli korokból maradtak ránk, vagy ez idáig nem kaptak megfelelő figyelmet (például ipari emlékek – hajógyárak, üzemek, a szocializmus idejéből megmaradt minőségi épületek és infrastruktúrák; Dunaújváros épített környezete, régebbi korok

A magyarországi szakaszon több terület kapott kiemelt figyelmet mind a kutatás területén, mind pedig a térségi területfejlesztés megindításának segítése területén – építészeti, turisztikai, területfejlesztési és közösségerősítési eszközök bevonásával Komárom, Esztergom, a Dunakanyar, Ráckeve és Dunaújváros térségében. A kutatások során igyekeztünk fellelni azokat, akik a helyi társadalomban meghatározó szerepet vállalnak, szívükön viselik településük és környezetük sorsát, és tesznek is érte. Emellett feltérképeztük azokat az örökségelemeket, amelyek turisztikai fejlesztés során a meglévő műemlékek mellett alkalmasak lehetnek a település és az adott térség szimbolikus megjelenítésére. Workshopokon és helyi eseményeken kerestük és segítettük a kapcsolatot a helyi szereplők között annak érdekében, hogy a kis léptékű, közösségi összefogással megvalósuló turizmus- és térségfejlesztés, valamint márkáépítés meginduljon.

Fókuszban két hazai mikrotérség

A Magyar Urbanisztikai Tudásközpont Pest Megye Önkormányzatának partnereként két mikrotérségre koncentrált: egyrészt a Dunakanyar tíz településére, másrészt pedig a Csepel-sziget déli részén Szigetzug hat településére. A két helyszín alapvetően különbözik egymástól: a Dunakanyar egy jól ismert, nemzetközileg is jegyzett, jelentős történelmi helyszínnel rendelkező terület, míg a Szigetzug térsége sokkal rejtettebb, másfajta természeti és épített örökségi gazdagságú táj. Mégis érdekes volt felfedezni, hogy míg a Duna jobb partja: Esztergom, Visegrád, Szentendre ismert és közkedvelt célpontok; addig a bal part kevésbé van felkészülve turisztikai szolgáltatások tekintetében a látogatók fogadására, holott a helyiek (és a projekt végére a szakértők is) egyetértettek abban, hogy a Dunakanyar látványa erről az oldalról igazán izgalmas! A Dunakanyar bal parti olda-

Galambóc vára a Dunánál, Szerbia

kereskedelmi és védelmi emlékei vagy még élő hagyományai – erődök, hidak, vasúti állomásépületek, magtárak stb.).

Fontos cél a részt vevő partnereknek is megmutatni a Duna menti kultúrák közös értékeit, a Duna menti régiókat. A projekt folyamán 2017 óta több tanulmányút és szakmai kirándulás került megrendezésre Wachau, a Dunakanyar, a Ráckevei-Duna-ág, Palánk, a Kazán-szoros, Gyergyó és Rusz térségében és végül a Duna-deltában. Ezek a programok nem egyszerűen ismeretterjesztő kirándulások voltak, hanem lehetőséget nyújtottak a nemzetközi csapatnak a tapasztalatok és a különböző turisztikai és urbanizációs módszerek megismerésére, átadására és megvitatására.

Madárles a Duna-deltában, Románia

A ráckevei hajómalom

Régi hajótároló a zebegényi Duna-parton

la az utóbbi időben – építve a kirándulók igényeire – több kiváló vállalkozásnak is otthont adott. Így például a nagymarosi termelői piac egy magánvállalkozó kezdeményezése nyomán jött létre. A párja megtalálható Ráckevén is, ahol a csónakos piac hagyományát elevenítették fel.

Mindkét terület esetében meghatározó tényező a főváros közelsége. Verőce, Nagymaros például a kikötözők kedvelt célpontja lett, Ráckeve üdülőkossága meghaladja az állandó lakosságot, míg Zebegény és Dömös kedvelt kirándulóhelyekké váltak. Budapest közelsége azonban kiemelt szolgáltatási

színvonalat is igényel, amelynek a területek jelenleg nem tudnak megfelelni. A kérdés tehát az, hogyan és milyen eszközökkel lehet létrehozni olyan helyi fejlesztéseket, amelyek egyrészt feltárják és felhasználják a rejtett értékeket, de mégsem használják túl azokat az alapvető adottságokat, amelyek ezen helyszínek varázsát adják. Jó példaként látjuk a ráckevei hajómalomprojektet, amely egy civil egyesület kitartó munkája nyomán jött létre. A Ráckevei Molnár Céh Alapítvány a helyiek példértékű összefogásával újjáépítette a Duna fenekére süllyedt hajómalmot, így állítva emléket a város neves hajómolnár-hagyományának. A malom az azóta is élénk kulturális élet központja, és szép példája annak, hogy milyen sikerre vezet a közös erő és akarat. Nem csak Ráckeve büszkélkedhet azonban egyre nyugsgóbb és látványosabb közösségi élettel: a Dunakanyar térségében zebegényi, pilismaróti és nagymarosi vendéglősök és egyéb vállalkozók összefogásából alakult ki egy olyan hálózat, amely a csónakos kirándulást, a túrázást és a gasztronómiai élményeket köti össze egy-egy túrában.

Habár a projekt június végén lezárul, a munka nem ér véget: sokat ígérő folyamatok indultak el nemcsak Magyarországon, hanem a többi érintett régióban is! Egy formabontó kezdeményezés is jó példa erre: Pest Megye Önkormányzata létrehozta a Dunai mesék blogot, amely többek között az imént vázolt izgalmas túrákat mutatja be. Reméljük, más is kedvet kap egy kis dunai evezéshez, és lassan szemlélődve, a tájakat megfontoltan izelve fedezi fel azokat a szépségeket, amelyek sosem kerülnek címlapra – és ez nagyon jól van így!

(További információ: <http://www.pestmegye.hu/2-uncategorised/3748-danurb>, [https://dunaimesek.blog.hu/.](https://dunaimesek.blog.hu/))

A DANurB projekt az Interreg Danube Transnational Programme támogatásával valósul meg. A projekt vezető partnere a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészmérnöki Kar Urbanisztikai Tanszéke.